

Haapasaari-seuran jäsenille

Eero Kekki on 79-vuotias sotahistorian harrastaja Kauniaisista. Tuomalan Veskun monet saarelaiset ja Haapasaari-seuran jäsenet jo tunnistavatkin Haapasaaren Tenulasta.

Eero on vuosikymmenien ajan kesäisin purjehtinut Itä-saaristossa. Yksi syy, miksi Haapasaaren Talvisota alkoi meitä kiinnostamaan, on Ulko-Tammiossa tehty sotahistoriallinen museointityö. Näkyvimpänä kohteena siellä on entisöity 152 mm Canet-rannikkotykki. Sellainen oli Ulko-Tammion saarella jatkosodan vuosina.

SA-kuva Ulko-Tammioista, Sot.virk Esko Suomela, valokuvaaja. Sotamuseo.

Olemme useamman vuoden ajan tutkineet, mitä Haapasaarilla tapahtui Talvisodan aikana ja miten saari nivoutui silloin Kymen rannikkoa puolustaneeseen everstiluutnantti Taavi Kainulaisen komentamaan Kotkan Lohkoon. Heikki Tiilikaisen ja Ilmari Pusan erinomainen teos ”Talvisodan jäinen loppunäytös”, Gummerus v. 2005 on ollut tärkein tapahtumien avaaja ja viitoittaja lisäselvityksiin. Tiilikaisen kirjasta käy esille, että hänellä on ollut tilaisuus haastatella Talvisodan veteraaneja. Meiltä tämä mahdollisuus puuttuu.

Sotapäiväkirjat

Kotkan Lohkon ja yksiköiden sotapäiväkirjoja (Spk) olemme tätä selvitystä varten tutkineet laajasti, kaikkiaan on aineistoa hankittu 9 Spk:sta. Kiinnostavimmat ovat Rankin ja Kirkkomaan sotapäiväkirjat ja HAAPASAAREN VARTIOSTON (SPK). Nämä ovat kaikkien luettavissa osoitteessa www.sotasampo.fi.

Kotkan lohkon ja linnakkeiden päiväkäskyt ja muu aineisto ovat Kansallisarkistossa, joita voi tutkia vain siellä. Tätä aineistoa on kymmeniä paksuja kansioita. Arkistosta saa myös yksittäisen sotilaan Kantakortin, jossa on sotilaspasiaa enemmän tietoa.

Olemme muutamista Haapasaarten taistelijoista käyneet katsomassa kankortin sisällön. Näistä mainittakoon Haapasaariston alueen päällikkö vänrikki Jorma Sipari, "Kuorsalon Savisilmästä" ja Haapasaaren vartioston päälliköstä, kersantti Veikko (Vilkka) Eerolasta. He ovat merkittäviä persoonallisuuksia niin Talvisodassa, kuin Jatkosodassakin. Muiden muassa vänrikit Eino Sipilä ja xx Suomalainen, sekä esim. matruusi Leo Yrjölä ja tykkimies Mikko Varma lienevät haapasaarelaisia.

Kirkkomaan alalohkon komentaja, kapteeni Felix Salminen kierteli alueen linnakkeilla ja saarilla hinaaja S/s Lupilla, jonka päällikkönä toimi Hugo Tuomala, Veskun isoisä. Joitain miehistöluetteloitakin on löytynyt ja niissä on Veskulle tuttuja saarelaisten sukunimiä. Putkaan pistettyjen luetteloissa on myös Haapasaaren poikia.

"Hotelli St Helena" Lupin saaristossa, Suursaaren ja Haapasaaren välillä. Kuvaaja luutnantti Allan Gustafsson. SA-kuva.

Paljon on löytynyt sodan aikaisien tapahtumien kuvauksia arkistosta. Esimerkiksi tiedämme, että kun tammikuussa 1940 saaren ilmapuolustusta vahvistettiin muutamalla konekiväärillä, jotka sijoitettiin navettojen kivijalkojen suojaan – katot poistettiin. Mutta kenen navetoissa nämä aseet olivat, sitä emme tiedä. Syy voi olla, että maaliskuun alussa v. 1940 Lohkon esikuntarakennus Haminassa paloi kivijalkaan, ja suuri määrä arkistomateriaalia tuhoutui.

Pitkäluodossa oli 30.12.1939 päivätyn kapteeni F. Salmisen tarkastusraportin mukaan tykkipatteri. Se oli hyvin naamioitu ja miehistölle oli valmistumassa osuman kestävä suojakorsu. Arvioimme, että tykit olivat vanhoja 87mmK 95 – malleja, joita sanottiin "hyppyheikeiksi". Tykki lensi laukaistaessa taaksepäin ja ammus jonnekin eteenpäin. Onko rakennelmia olemassa, tai jollain seuran jäsenellä näistä tykeistä tietoa?

Meitä askarruttaa, että missä sijaitsi Puokin viestikeskuksen kallioluola? Oliko se nykyisessä luolassa?

Helmikuussa 1940 vihollisen pommikuormassa oli mukana kaksi noin 50 kiloa painavaa Viron kiveä, joka on kirjattu myös Lohkon esikunnan taistelukertomuksessa. Kivet eivät murskautuneet – olivat kai Viron hiekkakiveä. Ovatkohan ne tallella?

Mietimme, että betonibunkkereita ei kaiketikaan ollut, niin missä miehet nukkuivat? Käyttivätkö he majoitukseen siviilitaloja?

Tiedämme, että Lehmän saaresta tuotiin Haapasaareen avoveden aikaan v. 1939 suuri määrä hiekkasäkkejä. Mitä puolustuslaitteita tai rakennelmia niillä suojattiin? Maaliskuun 1940 ratkaisutaisteluiden tärkein yksittäinen taistelija oli Suur-Lakan vartioaseman päällikkö, alikersantti Rantala. Hän johti Kirkkomaan ja Rankin tulen tarkasti maaliin. Tietääkö joku oliko hän res.alik. Esko Ilmari Rantala vai res.alik. Pentti Rantala? Olivatko he mahdollisesti veljeksiä vai onko miehistölistoissa tapahtunut mahdollisesti etunimen kohdalla virhe? Molemmat Rantalat mainitaan Suur-Lakan yhteydessä.

Näitä kysymyksiä on paljon ja jokainen tiedonjyvänen, joita kotiarkistoissa olisi hyvin kiinnostavaa tietää!

Nöyrä pyyntöimme

Hyvät Haapasaari-seuran jäsenet ja saarelaiset, pyydämme teitä tutkimaan kirstut, kirjajhyllyt ja valokuva-albumit; löytyisikö Talvisotaan liittyvää tietoaineistoa. Myös se kiinnostaa kovasti, onko tiedossa, että joku sukulaisenne tai muu Haapasaaren mies olisi palvellut kotisaarillaan Talvisodassa. Mikäli teiltä löytyy Talvisodan aineistoa, niin ilmoittakaa siitä ystävällisesti Vesku Tuomalalle, puhelinnumero 0400 551 331.

Valmistelemme kirjoitusta rannikkotykistöstä ja sen silmästä - Haapasaaresta. Rankki ja Kirkkomaa ampuivat, Haapasaari antoi suunnan ja etäisyyden. Tämän työn valmistuttua jaamme sen seuran jäsenille ja voimme sopivassa seuran tilaisuudessa pitää siitä esityksen.

Kesäterveisin,

Eero Kekki ja Vesa Tuomala

SA-kuva Haapasaaren Puokista.

*Kuvaaja Sot.virk. Waltter Jokinen
"Haapasaaren majakka palvelee
meri- ja ilmavoimien tähytys ja
tulenjohtoelimenä."*

